

Motion

1984/85: 2172

Bengt Westerberg m. fl.
Jämställdhet

För 100 år sedan ställde liberalen Fredrik Borg för första gången Sveriges riksdag inför kravet på rösträtt åt kvinnorna. Sedan dess har många politiska beslut fört Sverige en bra bit på vägen mot jämställdhet mellan kvinnor och män, inte minst till följd av folkpartiets insatser och liberal opinionsbildning.

Men vid 1980-talets mitt möter arbetet för rättvisa åt kvinnorna en delvis ny verklighet. Samtidigt som gamla problem kvarstår olösta ställs vi inför en rad nya utmaningar: den ekonomiska krisen som ger näring åt gamla fördomar och hotar jobben i den offentliga sektorn, den tekniska utvecklingen som kan leda till påfrestningar för kvinnorna på arbetsmarknaden; de sjunkande födelsetalen som illustrerar brister i välfärdssamhället; den växande insikten om att männen måste engageras i jämställdhetsarbetet om inte kvinnornas frihet skall stanna på papperet.

Det tidiga 1980-talet har på flera sätt inneburit påfrestningar för jämställdhetsarbetet. I en stagnerande ekonomi, och med medvind för konservativa idéer, har en del dragit slutsatsen att det nu är dags att tona ned kravet på jämställdhet. Folkpartiet har en annan uppfattning. För oss innebär jämställdhet att varje människa skall bedömas och få utvecklas efter sina personliga egenskaper, inte efter kön. Kvinnor och män skall ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter i hem, utbildning, yrkesliv och samhälle.

Drivkraften i vårt engagemang är liberalismens vision av ett samhälle där varje människa respekteras som individ och själv kan forma sin tillvaro utan hinder av diskriminerande regler och fördomar. Det är bara i frihet som den enskilda människan kommer till sin rätt. Därför är bristen på jämställdhet inte bara en orättvisa mot de kvinnor och män som drabbas. Den innebär också att man avstår från att ta till vara människors resurser. I själva verket är jämställdhet en av de viktigaste frihetsfrågorna. Det är de gamla könsrollerna som snärjer och likriktar. Samhället behöver *alla* människors initiativkraft och vilja att ta ansvar. Kvinnorna har mycket att ge på arbetsmarknaden, i näringslivet och i politiken. Männen har mycket att tillföra och behövs i arbetet med hem och barn.

Begränsningar av friheten har ibland varit ett medel att försöka nå just frihet. Kvoteringar och obligatorium är exempel på frihetsinskränkningar som ibland har fört utvecklingen framåt men i andra sammanhang skapat orättvisor och motsättningar i andra änden. De bör därför tillgripas endast när synnerliga skäl talar för det. Det är i stället ytterst väsentligt att

jämställdhetsarbetet koncentreras till att ge ramar och garantier för att kvinnor och män får samma rättigheter och skyldigheter.

Även om de senaste årens arbete gett resultat, inte minst i form av rättvisare formella regelsystem, kvarstår många problem olösta. Arbetsmarknaden är fortfarande tudelad, kvinnor har högre arbetslöshet än män, och om de har ett arbete, arbetar de kortare tid. Nästan hälften av kvinnorna arbetar deltid och många har oönskad arbetstid. Kvinnor har i högre grad låglönejobb och även om de har samma utbildning som männen halkar de efter i lönchänseende. Kvinnorna har fortfarande huvudansvaret för hem och barn.

En politik för ökad frihet i 1980-talets Sverige måste bygga på jämställdhet mellan kvinnor och män.

Arbetet för att nå jämställdhet mellan könen kan ske på flera sätt. I huvudsak måste det ske med två metoder. Det kan ske med opinionsbildning för att förändra människors attityder. Det kan ske med politiska reformer. En verklig jämställdhet kan aldrig uppnås utan att båda dessa metoder används, med opinionsbildning steget före reformerna.

De som inte vill genomföra reformer utan anser att attitydförändringar och information är tillräckliga, de har inte särskilt bråttom. Då sker ingen förändring förrän på mycket lång sikt.

Ja till attitydförändringar, men nej till reformer är alltså den ljummes väg. Medan tvärtom – ja till radikala förändringar NU, utan krav på att få opinionen med sig – är de rastlösas krav. De vill se förändringar komma nu – inte i morgon. De förstår heller aldrig att en förändring utan stöd från dem de berör inte är någon förändring mer än formellt. Skenreformer är det enda resultatet av denna väg.

Vi menar att både attitydförändringar och reformer behövs på alla samhällsområden. Det är också viktigt att både män och kvinnor deltar i det arbetet – med varandra och inte mot varandra.

I denna motion redovisar vi ett antal förslag som kan bidra till att öka jämställdheten mellan kvinnor och män.

Opinion och organisation

I samband med regeringsskiftet 1976 förändrades jämställdhetsarbetets organisation och fick genom inrättandet av jämställdhetskommittén en parlamentarisk förankring. Kommittén fick en viktig roll inte bara som utredningsorgan utan också som opinionsbildare och samordnare i jämställdhetsarbetet.

Den socialdemokratiska regeringen valde att lägga ner jämställdhetskommittén efter valet 1982. I stället inrättades ett jämställdhetssekretariat på arbetsmarknadsdepartementet. Dessutom tillsattes en delegation för jämställdhetsforskning och ett rådgivande organ, där bl. a. de politiska partierna och en rad organisationer ingår.

En följd av denna förändring blev att jämställdhetskommitténs utåtriktade arbete försvann. Sent omsider har utgivningen av dess informationsblad återupptagits, men en rad andra informations-, kontaktskapande och opinionsbildande insatser har otvivelaktigt blivit lidande. Den parlamentariska förankringen har starkt försvagats, eftersom partierna nu inte engagerats i själva jämställdhetsarbetet utan enbart i ett råd med få sammanträden och oklara uppgifter. Delegationen för jämställdhetsforskning – JÄMFO – förefaller ha ett mycket begränsat värde för det utåtriktade arbetet. Dessutom tycks jämställdhetsfrågorna tillmätas ganska liten betydelse i regeringsarbetet att döma av en rad förslag från andra departement under den gångna mandatperioden (t. ex. det av riksdagen avvisade förslaget om återinförande av äkta-make-prövningen).

Det finns därför skäl att på nytt ta upp frågan om jämställdhetsarbetets organisation. Erfarenheterna från den gångna mandatperioden talar enligt vår uppfattning för en återgång till ett system med en parlamentariskt sammansatt jämställdhetskommitté. Den bör bl. a. få i uppgift att ansvara för centralt initierade jämställdhetsprojekt, opinionsbildning och annat utåtriktat arbete samt utredningsuppdrag bl. a. beträffande jämställdhetslagen som föreslås längre fram i denna motion. Arbetsmarknadens parter och andra organisationer med anknytning till och intresse för jämställdhetsfrågor bör i en referensgrupp ges tillfälle att delta i kommitténs och regeringens jämställdhetsarbete.

Vidare kan det ifrågasättas om jämställdhetsfrågorna i framtiden skall behandlas i arbetsmarknadsdepartementet. De berör ju alla departement och ansvaret borde därför vara placerat inte i något enskilt fackdepartement utan i ett övergripande organ, förslagsvis statsrådsberedningen. På så sätt skulle organisatoriska förutsättningar skapas för att ge jämställdheten en mer framskjuten position i regeringens arbete.

Arbetsmarknad

Förvärvsarbete är en central rättighet i ett liberalt samhälle. Grundläggande är också att varje vuxen skall kunna försörja sig själv utifrån de förutsättningar hon eller han har. Numera förvärvsarbetar de flesta svenska kvinnor. Åtta av tio kvinnor mellan 20 och 64 år finns i arbetskraften mot nio av tio män. Även de flesta kvinnor som har små barn arbetar. Men fortfarande har kvinnor mindre inflytande, sämre löner och kortare utbildning än männen. Det finns en arbetsmarknad för kvinnor – och en för män. Kvinnornas arbetsmarknad kännetecknas av att de finns inom ett begränsat antal yrken – ofta med lägre status. Denna könsuppdelning bör motverkas för att kvinnornas ställning på arbetsmarknaden skall stärkas.

Eftersom kvinnor och män har skilda erfarenheter och infallsvinklar medför en jämn representation av könen en breddning och förnyelse inom resp. yrke. Dessutom leder det till bättre arbetsklimat, en bättre arbetsmiljö för alla och en rättvisare lönesättning.

Det finns inga starka sakliga skäl till att kvinnor och män inte skulle ha samma arbeten. Ändå är det sällsynt med kvinnor i de vanligaste mansyrkena och nästan lika sällsynt med män i de vanligaste kvinnoyrkena. De studieval som de unga tonåringarna gör i grundskolan blir oftast vägledande för kommande yrkesval på ett alltför slumpartat sätt. Varje människa borde kunna få chans att överväga ett yrkesval som är grundat på anlag och intressen i stället för slentrian och kön.

Möjligheter att pröva nya vägar genom yrkesvägledning och tillträdesrätt till utbildning oavsett om man har arbete och yrkesutbildning eller inte kan motverka effekterna av ett oövertänt yrkesval och dessutom medföra en större beredskap för förändringar inom arbetslivet.

För att motverka könsuppdelningen på arbetsmarknaden måste alltså ett intensivt jämställdhetsarbete bedrivas. Såväl arbetsgivare som arbetstagare bör informeras om fördelarna med ett jämställt arbetsliv och hur man når dit.

I många andra västländer är det betydligt vanligare med kvinnor i ledande befattningar än det är i Sverige. Förhållandena i Sverige måste förbättras. Det är självklart att chefer skall rekryteras både bland kvinnor och män. Det är också viktigt ur kvalitetssynpunkt. Med fler kvinnor i ledningen får både statliga myndigheter och enskilda företag fler synpunkter och ett bättre beslutsunderlag – och bättre resultat.

Staten måste här vara en föregångare, men så är det knappast i dag. I hela regeringskansliet finns det enligt senaste statistiken 10 % kvinnor på chefslöneplanet och 21 % i lönegraderna 23–26 men 91 % i lönegraderna 4–12. I statsrådsberedningen och justitiedepartementet var en av de 21 högst avlönade kvinna, dvs. 5 %. Mönstret är detsamma i statliga myndigheter.

Någon kan invända att det viktiga är att kvinnorna har plats på arbetsmarknaden, inte att de är chefer. Vi har en annan uppfattning. Fler kvinnliga chefer skulle medföra ett bättre samhälle både mänskligt och ekonomiskt. Det finns alltför många begåvade kvinnor som ingen manlig befordringsmaffia haft fantasi att tänka på i utnämningsärenden. Det finns också många fler män än kvinnor som har befordrats över sin kompetens. Dessutom är kvinnliga chefer troligen mer benägna att söka duktiga medarbetare bland både kvinnliga och manliga kandidater.

Vi inser att det inte går att göra någon snabb revolution för att förändra bilden. Men varje år blir det ett inte ringa antal chefstjänster lediga och varje år blir det en allt större andel kvinnor på "rekryteringsposter". Därför bör det nu vara dags att göra upp konkreta tidsbestämda mål för en jämnare fördelning av kvinnor och män på statliga chefstjänster.

Sedan 1982 redovisas årligen i kommittéberättelsen fördelningen mellan kvinnor och män i regeringstillsatta kommittéer. Andelen kvinnor har inte förändrats en enda procentenhet det senaste året. Detta är mycket allvarligt, eftersom det i praktiken är just i de statliga utredningarna som morgondagens politik läggs fast.

De politiska partierna och andra organisationer som får nominera kandidater till kommittéer och statliga styrelser skall numera – sedan 1981 – ombes att föreslå en företrädare för vardera könet. Antingen måste de inte ha fått denna uppmaning eller också har regeringen trots två kandidater så gott som alltid föredragit män. Ingetdera kan accepteras.

Även i denna fråga är det därför nu dags att ställa upp tidsbestämda mål för en jämnare fördelning av kvinnor och män.

Kvinnors företagande

Nyföretagande är en viktig förutsättning i en ekonomi där den offentliga sektorn riskerar att begränsas. Näringslivet behöver kvinnlig kreativitet. Kvinnors växande intresse för företagande bör stimuleras och stödjas. Utvecklingsfonden bör utse en jämställdhetsansvarig i varje region.

Även andra insatser kan vara av värde, men för att besluta om vilka som far antas vara mest effektiva är det nödvändigt med en översyn och kartläggning av i vilka branscher kvinnorna finns, vilken typ av företag de driver, vilka problem de har, vilka förutsättningar som finns för vidareutveckling, deras speciella behov av stöd och hjälp och vad samhället kan vinna på att satsa på en ny företagartyp. (En sådan undersökning kan t. ex. genomföras av statens industriforskningsinstitut, SIFU.)

Vi vet emellertid redan nu och även utan en sådan kartläggning att kvinnlig företagsamhet i dag i stor utsträckning finns i servicebranscher och i mindre utsträckning inom tillverkningssektorn. De är därigenom uteslagna från möjligheter till stöd från utvecklingsfonderna, vilket naturligtvis kan vara hämmande t. ex. för den som vill expandera.

Vi anser därför att reglerna för bidrag och radgivning från utvecklingsfonderna bör ändras så att det kan ges även till annan verksamhet än tillverkning och turism.

Införande av ny teknik innebär en genomgripande förändring av arbetslivet som medför att många arbetsuppgifter förändras eller försvinner. I denna förändringsprocess är det viktigt att kvinnorna deltar på samma villkor som männen. På de arbetsplatser där ny teknik – datorisering – införs, arbetar i hög utsträckning kvinnor. Det är viktigt att kvinnor erbjuds utbildning som också kan leda till mer kvalificerade arbetsuppgifter och möjligheter att påverka användningen av den nya teknologin.

Detta måste förberedas redan på ett tidigt stadium i grundskolan. Vi återkommer till detta under avsnittet Utbildning.

Lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet är en viktig förutsättning för att stärka kvinnornas ställning på arbetsmarknaden. Den har visat sig vara ett användbart instrument för att motverka könsdiskriminering och driva på jämställdhetsarbetet på arbetsplatserna. Men också ett bra instrument kan förbättras.

Som lagen nu är skriven får den person som missgynnats på grund av kön

rätt till ett ideellt skadestånd. Däremot får hon eller han inte rätt till det tvisten egentligen rör, nämligen tjänsten. På den statliga arbetsmarknaden är denna fråga delvis löst genom besvärsmått. Det är heller inte ovanligt att regeringen ändrar på myndigheternas tjänstetillsättningar eller förord och förordar annan än den som vederbörande myndighet tillsatt. Även om det också kan anföras skäl för att inte ha samma regler i enskild som offentlig tjänst finns det all anledning att uppmärksamma detta problem.

Vi anser därför, nu som tidigare och i likhet med JämO, att frågan är så viktig att den bör utredas.

Vi anser likaledes att det bör utredas om ett förbud mot trakasserier behövs. Vi stöder denna uppfattning på att vi erfarit att det förekommer trakasserier av den som gjort anmälan om könsdiskriminering. Risker för trakasserier kan vara en starkt återhallande faktor för dem som överväger att göra en anmälan om diskriminering. Trakasserier av den som söker hävda sin rätt eller t. o. m. fått rätt i domstol är dessutom ovärdigt ett rättssamhälle och bör icke talas.

Arbetsdomstolens sammansättning är f. n. mycket ojämn vad avser könsfördelningen. F. n. finns det endast en kvinna av 22 ledamöter. SAF, Kommunförbundet, Landstingsförbundet och LO har inte någon kvinnlig representant vare sig som ledamot eller ersättare i arbetsdomstolen. Den rådande situationen är klart otillfredsställande. Folkpartiet anser det vara mycket viktigt att uppnå en jämnare könsfördelning i arbetsdomstolen.

Trots uppmaningar har bl. a. arbetsmarknadens parter inte visat sig beredda föreslå ledamöter och ersättare av båda könen till arbetsdomstolen. Det förefaller därför vara uppenbart att det inte räcker med vädjanden till arbetsmarknadens parter, vilket föredragande statsråd hänvisade till i höstens proposition, utan lagen bör kompletteras med en bestämmelse om att både män och kvinnor bör tjänstgöra när mål rörande jämställdhetslagen behandlas. Även tingsrätterna bör vara sammansatta av både män och kvinnor när frågor om könsdiskriminering behandlas.

Jämställdhetsombudsmannen är en av Sveriges minsta myndigheter. Men det arbete som utförs där har inneburit ett stort steg i jämställdhetsarbetet. Det är därför viktigt att JämO ges ordentliga resurser för sitt arbete.

Vid JämO finns i dag fem handläggartjänster, en assistent och en skrivbiträdestjänst. JämO har i sin petita hemställt om ytterligare en skrivbiträdestjänst. Vi anser att medel bör anslås till den av JämO äskade tjänsten.

Arbetstider

I ett samhälle där både kvinnor och män förvärvsarbetar och försörjer sig själva kommer alla under vissa tidsperioder att ha viktiga uppgifter i familj och samhälle vid sidan av det betalda arbetet. Men hittills har de förvärvsarbetande kvinnorna i stor utsträckning behållit sina arbetsuppgifter

i hemmet – de är dubbelarbetande. De väljer därför oftast att förvärvsarbета på deltid medan många män, särskilt de med små barn, arbetar mer heltid.

Vi anser att såväl kvinnor som män måste kunna kombinera yrkesarbete med omsorg om hem och barn. Mänskliga resurser utnyttjas bäst när kvinnor och män delar ansvaret för förvärvsarbete och föräldraskap. Detta innebär emellertid att arbetslivet måste organiseras så att människor bättre än nu kan förena betalt arbete med uppgifter i hem och samhälle. Vår strävan är att få ett samhälle som ger både större flexibilitet för den enskilde och fortsatt möjlighet att sänka det totala antalet förvärvsarbetstimmar. Målet på sikt bör vara förkortad arbetstid för alla. Men redan nu bör en större flexibilitet och anpassning av individens önskemål genomsyra arbetslivet. En ökad valfrihet när det gäller arbetets förläggning och omfattning ger de kvinnor som vill en möjlighet att förlänga sin arbetstid – och de män som vill möjlighet att förkorta sin. Detta ger i sin tur bättre möjligheter för kvinnor och män att ägna mer tid åt omsorgen om barnen eller åt andra aktiviteter i samhället.

Redan nu tillämpas flextid hos ett stort antal statliga myndigheter. För att möjlighet till flextid skall ges till allt flera vore det av värde med en utvärdering av hittills vunna erfarenheter av systemet. Vi förordar därför att DELFA ges i uppdrag att göra en sådan utvärdering.

Utbildning

I förskolan och lågstadiet möter barnen nästan bara kvinnliga barnskötare, förskollärare och lågstadielärare. Men ju högre upp i skolan de kommer, desto fler blir de manliga lärarna. Nästan alla rektorer är män.

I skolan möter eleverna det könsrollsbundna samhälle vi lever i och könsrollerna får ännu **fastare** ramar fast det borde vara tvärtom.

Den sneda könsfördelningen är särskilt farlig i skolan, eftersom den bild barnen får av könsrollerna i skolan och hemmen spelar en avgörande roll för hur barnen uppfattar vuxenvärlden. Antagligen ger den markant sneda könsfördelningen bland grundskolans lärare fler effekter än vad man i dag kan förutse. Jämförelser mellan olika länder av könsfördelningen av elever med läs- och skrivsvårigheter visar att denna har samband med lågstadielärarnas kön. I Sverige och USA där lågstadielärarna huvudsakligen är kvinnor är pojkarna överrepresenterade bland elever med läs- och skrivsvårigheter. I Holland där det råder jämn könsfördelning bland lågstadielärarna är läs- och skrivsvårigheterna jämnt fördelade mellan könen. Fördelaktigt vore det alltså om eleverna redan från början hade både kvinnliga och manliga lärare.

Skolan måste aktivt ta ställning för att bekämpa det traditionella könsrollstänkandet. En elev skall under sin skoltid möta könsrollsfrågorna som en naturlig del i all undervisning. Jämställdhetsfrågorna måste därför få en framskjuten plats både i lärarens utbildning och fortbildning. Jämställd-

heten skall utgöra ett obligatoriskt inslag och bestå i analyserande avsnitt och praktiska anvisningar.

Pedagogiska forskningsresultat visar att flickor och pojkar särbehandlas från första klass på så sätt att flickorna osynliggörs och dämpas medan pojkarnas kreativitet uppmuntras. Ett sätt att få flickor att utveckla sina personligheter och anlag kan därför vara att i viss utsträckning undervisa i enkönade grupper. Detta bör kunna förekomma vid laborationer och praktisk undervisning i ämnen där flickor traditionellt inte hävdar sig väl, t. ex. teknik och data. Det bör därför uppdras åt SÖ att på försök låta ett antal skolor driva särskilda kurser i data för enbart flickor och enbart pojkar.

Alla elever bör få prova på yrken som är typiska för det motsatta könet i samband med prao. Det är dock viktigt att detta förbereds väl med eleven, handledare på arbetsplatsen och elevens föräldrar. I möjligaste mån bör inte endast en elev komma till en arbetsplats helt dominerad av motsatt kön. En positiv prao-tid på icke-traditionell arbetsplats kan förändra den sneda könsfördelningen till högre utbildning och yrkesval.

Inför valet till gymnasiet är det viktigt att informationen till föräldrarna också omfattar uppgifter om hur arbetsmarknaden ser ut, arbetslöshet, inkomster och fördelar med att välja otraditionellt.

Barn- och hemkunskapsundervisning bör även finnas med i gymnasiet. Viktiga inslag i detta ämne bör vara sådant som man inte traditionellt lär sig hemma.

Eleverna bör få ta större ansvar för skolan både genom att fatta beslut och vara med i den praktiska skötseln som städning, att hjälpa till i matbespisningen och sköta skolans bokföring. I det arbetet bör man fördela uppgifterna så att flickorna ofta får göra sådant som pojkarna traditionellt sysslar med och tvärtom.

Både kommunens skolstyrelse och de enskilda skolorna bör vara skyldiga att upprätta jämställdhetsplaner som skall diskuteras fram av elever, personal och föräldrar för att förbättra jämställdheten i skolan.

Den snäva inriktningen av elevernas yrkesval tillsammans med arbetsgivarnas fördomar leder till att arbetslösheten är betydligt högre bland flickor än bland pojkar. Alla kommuner bör därför erbjuda alla arbetslösa flickor som slutar gymnasiet och högskolan särskild yrkesorientering i form av studiebesök, sommarkurser och annat som ger en inblick i typiskt manliga yrken. Arbetsförmedlingarna bör också uppmuntra till okonventionella val av kurser, beredskapsarbeten och andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder för ungdomar, särskilt i ungdomslagen.

Forskning

Forskningen är viktig för att tillgodose samhälleliga behov. Därför är obalansen mellan kvinnor och män i forskningsvärlden allvarlig. Trots att det

är ungefär hundra år sedan den första kvinnan disputerade i Sverige, är kvinnors andel av den etablerade forskningen fortfarande mycket låg. Fler kvinnliga forskare är dock inte bara en fråga om kvantitet utan även om kvalitet. Forskning som endast präglar mäns livserfarenheter, manliga värderingar eller sådana samhällsområden som män har ansvaret för blir missvisande och ensidig. Forskning som synliggör kvinnors liv och erfarenhet är nödvändig både med utgångspunkt från de enskilda forskningsområdena och för att öka vår kunskap om jämställdhetens förutsättningar och villkor.

Jämställdhet är inte detsamma som jämlikhet och varken jämställdhet eller jämlikhet betyder att alla är lika. Tvärtom är vi olika, varje individ är unik.

Det finns också vissa tydliga olikheter mellan å ena sidan alla kvinnor och å andra sidan alla män, men numera torde ingen eller blott få anse att skillnaderna är av den arten att de motiverar särskilda regler eller åtgärder för alla kvinnor eller alla män. Jämställdhet mellan könen innebär ju kort uttryckt att kvinnor och män skall ha samma rättigheter och samma skyldigheter. Samtidigt ger den vardagliga verkligheten ständigt bevis på att åtminstone genomsnittskvinnan i givna speciella situationer reagerar och handlar annorlunda än genomsnittsmannen. Vi vet genom forskningen att detta i stor utsträckning har sin grund i påverkan från omgivningen alltifrån födseln, men vi vet inte lika mycket om vilken betydelse eller inverkan de små fysiska skillnaderna kan ha eller har i frågan.

Viss forskning på området finns men ännu råder osäkerhet och oenighet mellan vetenskapsmännen. Vi menar att allt talar för att denna forskning bör intensifieras. Den dag vi med vetenskapens hjälp kan besvara frågan varför vi är olika kan vi kanske finna vägar att dra större nytta och glädje av alla de små skillnader som finns. Först då kanske alla förstår att det är individen som räknas, inte könet.

Vi anser således att det bör uppdras åt JÄMFO att starta ett forskningsprojekt om olikheterna och deras betydelse. Därmed skulle JÄMFO få en uppgift som borde kunna väcka intresse och debatt vilket hittills inte varit fallet med JÄMFO:s insatser.

Ekonomi och skatter

Med tanke på att kvinnor och män ofta har olika värderingar och att männen dominerar den ekonomiska politiken måste vi med större kraft visa att jämställdhet lönar sig också ekonomiskt.

Det betyder att vi i nästan varje ekonomisk politisk fråga måste lära oss att undersöka hur den påverkar jämställdheten. En kommunalpolitiker t. ex. borde åtminstone fundera över om det lönar sig bäst mänskligt, socialt och samhällsekonomiskt att bygga en ny ishockeyhall eller ett nytt daghem. Ingen ekonomisk debatt har varit så koncentrerad på de direkta utgifterna

utan hänsyn till inkomsterna för samhället som den om barntillsynen. Ända är det inte svårt att bevisa att tillgång på god barnomsorg för alla på sikt faktiskt betalar sig även samhällsekonomiskt.

Ett av problemen på arbetsmarknaden i dag är den bristande rörligheten. En bidragande orsak är att familjer med små barn och dagisplatser inte vågar flytta och ta risken att på nytt stå i kö för att få en trygg tillsyn av barnen.

Den jämställdhet vi nått i så måtto att båda har förvärvsarbete har också medfört halv livegenskap i ett annat avseende. Det är svårt att få nya arbeten för båda makarna samtidigt på de flesta orter och då kan ingen av dem flytta. Det beror naturligtvis i sin tur dels på att arbetsmarknaden i de flesta kommuner är ensidig, dels på att det råder en så skrämmande stor könsuppdelning på arbetsmarknaden och att kvinnornas utbildning är koncentrerad till ett fåtal yrken. Men därtill kommer den klart hämmande, rent förödande inverkan som marginalskatter och marginalkostnader för olika sociala tjänster har. Marginaleffekterna har dessutom på sistone blivit större i och med att förvärvsavdraget men inte hemmamakerreduktionen har avskaffats.

Vi har i vår familjepolitiska motion ingående redovisat hur vi vill angripa marginaleffekterna i skatte- och bidragssystemet för barnfamiljer och hänvisar därför i denna fråga till folkpartiets motion om familjepolitiken.

En helt renodlad skattefråga av principiell betydelse är de kvarvarande resterna av sambeskattningen som också kan medföra absurda marginaleffekter.

Vi anser nu som tidigare att sambeskattningen av förmögenhet och s. k. B-inkomster bör avskaffas. Vi har motiverat vår ståndpunkt i ett antal tidigare motioner. Vi anser de skäl vi där anfört lika bärande i dag och hänvisar därför till vad vi skrev så sent som förra året.

Det är nu länge sedan sambeskattningen av förvärvsinkomst upphävdes och därmed ett viktigt steg togs på väg mot jämställdheten. Principen om att var och en av två äkta makar är en självständig individ och bör behandlas så skattemässigt godtog. Men fortfarande är särbeskattning inte helt genomförd. Det finns inga rationella skäl till försvar för sambeskattningen av förmögenhet eller s. k. B-inkomster och vi hävdar bestämt att det inte heller finns några statsfinansiella. De merinkomster staten möjligen får in genom sambeskattningen är helt försumbara i statsbudgeten. All sambeskattning bör därför snarast avskaffas.

Något av det mest positiva som hänt på senare år är det nyvaknande intresset för männens roll. Vi tror att föräldraförsäkringen har betytt mycket för att ändra attityder och invanda mönster. Den blev det definitiva genombrottet för tanken att föräldrarna delar ansvaret för barnen.

I jämställdhetskommitténs mansundersökning säger sig de flesta män ställa upp på delat ansvar i hemmet, på pappaledighet och mycket annat – i princip. Men många tycker samtidigt att just de själva utgör undantag.

Det här speglar ett mycket mänskligt fenomen som det inte finns någon anledning att moralisera över. Vi tycker det är viktigast att ta fasta på de positiva tecknen, t. ex. att de yngre faktiskt är mer tilltalade av jämställdhetstanken och dessutom själva ställer upp mer än andra.

Om allt fler män under 1980-talet går från ord till handling finns mycket att vinna.

Hemställan

Med stöd av det anförda yrkar vi*

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om en parlamentariskt sammansatt jämställdhetskommitté och om organisationen av jämställdhetsarbetet i regeringskansliet,
2. att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförts om tidsbestämda målfören jämnare fördelning av kvinnor och män på statliga chefstjänster och i statliga kommittéer,
3. att riksdagen begär att regeringen låter utreda frågan om ändring av vissa angivna regler i jämställdhetslagen,
4. att riksdagen beslutar att det av regeringen för JämO:s verksamhet föreslagna anslaget höjs med 112 000 kr. för en skrivbitrådestjänst,
5. att riksdagen begär att regeringen uppdrar åt DELFA att utvärdera hittills vunna erfarenheter av flexitid,
6. att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförts om ett forskningsprojekt om olikheterna och deras betydelse.

Stockholm den 24 januari 1985

BENGT WESTERBERG (fp)

JÖRGEN ULLENHAG (fp)

INGEMAR ELIASSON (fp)

JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp)

KERSTIN EKMAN (fp)

BJÖRN MOLIN (fp)

* Se även motionerna 1984/85:2173–2176.